

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Valitsemissektori võlakriisi mõjud ELi valitsemisele” (omaalgatuslik arvamus)

(2011/C 51/03)

Raportöör: **Michael SMYTH**

29. aprillil 2010. aastal otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse teemal

„Valitsemissektori võlakriisi mõjud ELi valitsemisele”.

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse seksioon võttis arvamuse vastu 7. septembril 2010.

Võttes arvesse komitee ametiaja uuendamist, otsustas täiskogu panna kõnealuse arvamuse hääletusele täiskogu oktoobri istungjärgul ja määrata Michael SMYTHi pearaportööriks vastavalt kodukorra artiklile 20.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 466. istungjärgul 21. oktoobril 2010 vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 120, vastu hääletas 7, erapooletuks jäi 5.

1. Järeldused ja soovitused

1.1 Valitsemissektori võlakriisi, mille kutsus esile finants- ja eelarvekriis, ähvardab majandus- ja rahaliidu enda olemasolu ja vajab tõhusat finantsalast, majanduslikku ja poliitilist tegutsemist. Kriis on välja toonud stabiilsuse ja majanduskasvu pakti puudujäägid liikmesriikide eelarvepoliitilise vastutuse tagamisel.

1.2 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee toetab meetmeid, mida Euroopa Liidu Nõukogu ning majandus- ja rahandusküsimuste nõukogu on praeguseks võtnud, et toetada finantsraskestes olevaid liikmesriike Euroopa finantsstabiilsusmehhanismi ja Euroopa finantsstabiilsuse tagamise vahendi kaudu. Kuigi see on ajutine lahendus, võib sellest lähtuvalt luua alalisema menetluse ja raamistiku tingimuslikuks finantstoetuseks tõelise Euroopa Valuutafondi loomise abil. Samuti võiks kaaluda ettepanekut luua eurovõlakirju väljastav Euroopa valitsemissektori võla haldamise amet.

1.3 Et Euroopa majanduse elavdamise kava eesmärke mitte ohtu seada, soovib komitee luua eurotsooni valitsemissektori võla vähendamise kavad, mis suudaksid tagada euroala majandusliku ja rahalise stabiilsuse. Seda tuleks teha kooskõlas komisjoni teatises „Euroopa 2020. aastal. Aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu strateegia” sätestatud majanduse ja tööhõive elavdamise eesmärkidega, mida kriis tõsiselt ohustas.

1.4 ELi edaspidise valitsemise kohta on võlakriisist palju õppida. Majanduspoliitika töörühma algsed järelevalve ja sanktsioonide ettepanekud on samm õiges suunas. Komitee on siiski seisukohal, et sanktsioonidele vastukaaluks on Euroopas vaja

suuremat solidaarsust valitsemissektori võla haldamisel, aga märgib, et siiani puudub ametlik mehhanism valitsemissektori maksevõimetusega tegelemiseks. See on jätkuvalt majandus- ja rahaliidu ülesehituses struktuuriliselt nõrk koht, millega poliitikud peavad tegelema. Sanktsioonid peaksid olema nii poliitilist kui ka majanduslikku laadi, et vältida asjaomaste riikide võlakooormuse edasist süvenemist.

1.5 Suure osa süüd valitsemissektori võlakriisi tekkimisel võib panna Euroopa Liidu mõne liikmesriigi vastutustundetu eelarvepoliitika arvele. Samuti võib osa süüd kanda ettevaatamatu pangalaenude andmise arvele, sest see põhjustas ehitussektori ja varade hinnamulli, ning osa süüd reitinguagentuuride ettevaatamatu tegevuse arvele. Mõnes liikmesriigis toimunud suured maksumaksja rahastatud pangapäästeoperatsioonid ja sellest tulenev ülemaailmse finantssüsteemi haavatavus olid samuti oluline tegur kriisi soodustamisel. Tulevikuks tuleb ülemaailmset pangandust tõhusalt reformida, et ära hoida sellise käitumise kordumist.

1.6 Komitee loodab, et Euroopa majandusjuhtimise tõhustamisel, mis algatatakse 2011. aasta jaanuaris Euroopa poolaasta raames liikmesriikide majanduspoliitika parema koordineerimise abil, ⁽¹⁾ seatakse eesmärgiks säilitada Euroopas kriisi tagajärjel tõsisesse ohtu sattunud töökohad.

1.7 Siiski on komitee seisukohal, et vähemalt euroala riikide puhul ei piisa ainult majanduspoliitilisest koordineerimisest, vaid vaja on tõelist ühist majanduspoliitikat, samuti oleks vähemalt esimeses etapis mõttekas koordineerida eelarvepoliitikat.

⁽¹⁾ KOM(2010) 367. „Majanduspoliitika parem koordineerimine aitab suurendada stabiilsust, elavdada majanduskasvu ja luua enam töökohti – ELi majandusjuhtimise tõhustamise hoovad”.

2. Kriisi taust: majandus- ja rahaliidu eelarvepoliitika

2.1 Eelarvedistsipliin on üks makromajandusliku stabiilsuse võtmelemente. Eelkõige kehtib see sellise rahaliidu kohta nagu euroala, mis koosneb iseseisvatest riikidest, kellele jääb vastutus oma eelarvepoliitika eest. Euroala ei saa enam kasutada riiklike rahandus- ja vahetuskursipoliitika võimalusi, millega reageerida tõrgetele konkreetse riigi süsteemis. Eelarvepoliitikal on seega keskne roll, aga kõnealuste tõrgetega suudaks see paremini kohaneda juhul, kui see juba alustaks kindlalt positsioonilt.

2.2 Kehtestatud on mitmed mehhanismid ja kokkulepped, et tagada mõistlik eelarvepoliitika ja piirata ohte hinnastabiilsusele. Need kokkulepped on sätestatud Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklites 121, 123, 124, 125 ja 126 ning nende hulka kuuluvad stabiilsuse ja majanduskasvu pakt (artiklite 121 ja 126 alusel), ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlus (artikkel 126), rahastamiskeeld (artikkel 123), finantsasutuste eesõigusi andvate meetmete keeld (artikkel 124) ja liikmesriikide kohustuste enda peale võtmise keeld ehk *no-bail-out*-klausel (artikkel 125).

2.3 Lepingus sätestatud eelarvepoliitika põhireegel kohustab liikmesriike hoiduma ülemäärasest riigieelarve puudujäägist. Liikmesriik peab reeglist kinni siis, kui valitsemissektori aastaeelarve puudujäägi suhe SKPsse ei ületa kontrollväärtust 3 % ning liikmesriik hoiab valitsemissektori koguvõla suhte SKPsse 60 % juures või alla selle.

2.4 Erandlike asjaolude korral võidakse kontrollväärtuse ajutist ületamist mitte lugeda ülemääraseks, kui suhe on kontrollväärtuse lähedane. Otsuse selle kohta, kas liikmesriigil on ülemäärane eelarvepuudujääk, langetab majandus- ja rahandusküsimuste nõukogu Euroopa Komisjoni soovitusel. Kui nõukogu otsustab, et ülemäärane eelarvepuudujääk eksisteerib, võetakse vajalikud sammud ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse kohaselt. Need võivad lõpuks viia selleni, et asjaomasele riigile kehtestatakse sanktsioonid.

2.5 Stabiilsuse ja majanduskasvu pakti mõte on tagada usaldusväärse eelarvepoliitika püsiv järgimine. Pakt sätestab liikmesriikidele kohustuse pidada kinni „tasakaalulähedase või ülejäägiga“ eelarvepositsiooni keskpika perioodi eesmärgist, nagu määratletud vastavalt iga riigi olukorrale. Sellise eelarvepositsiooni tagamine peaks aitama liikmesriikidel tulla toime normaalse tsüklilise kõikumisega, rikkumata valitsemissektori eelarvepuudujäägi kontrollväärtust 3 % SKPst. Reaalsuses on stabiilsuse ja majanduskasvu pakti taga olev idee ja selle elluviimine praktikas olnud üksteisest väga kaugel. Hiljuti kommenteeris Euroopa Keskpank seda järgmiselt:

„Maastrichti lepingu ning stabiilsuse ja majanduskasvu pakti eelarvenormide järgimine on liikmesriigiti olnud aga ebaühtlane. Mõnes riigis on valitsemissektori eelarve puudujäägi kontrollväärtuse (3 % SKPst) rikkumisi olnud korduvalt ja pidevalt. Siit võib järeldada, et vähemalt neil juhtudel ei ole pakti rakendamisel olnud piisavalt ranged ja on puudunud vajalik poliitiline tahe. Eri riikides erinevas ulatuses toimunud kõrvalekaldeid eelarvekavadest on põhjustanud liiga optimistlikud majanduskasvuprognosid, andmete korrigeerimine tagantjärele, oodatust suurem tulude kõikumine ja pidev kulude ületamine.“ („Ten years of the Stability and Growth Pact“, artikkel Euroopa Keskpanga kuubülletäänis, oktoober 2008.)

2.6 Majandus- ja rahaliidu aluseks olevate eelarvepoliitika reeglite ilmne rikkumine toimus enne praegust ülemaailmset finantskriisi, ent võib väita, et valitsemissektori maksevõimetuse ohud rahaliidus kujutavad kriisi teist etappi. Pärast kümnet või veelgi enam aastat hõlpsat laenusamist, mis tõi kaasa elamu- ja ehitussektori hinnamulli, on järgnenud majandustegevuse järsk vähenemine põhjustanud mõnes liikmesriigis järjest suuremaid võlaprobleeme. Seega on teatud määral irooniline, et Kreeka, Hispaania ja Portugali valitsused ei pidanud panganduskriisi ajal ette võtma maksumaksja rahastatud pangapäästeoperatsioone, aga nüüd ähvardavad nende valitsemissektori võlaprobleemid kogu ELi pankade stabiilsust. See näitab, et maksumaksja rahastatud pangapäästeoperatsioonid ei olnud ainus põhjus valitsemissektori võla suurenemisel.

2.7 Panganduskriisi ajal väideti sageli, et mõned pangad on liiga suured, et neil lubada põhja minna. Nüüd räägitakse, et liikmesriigid, kes võitlevad valitsemissektori kasvava võlaga, on liiga tähtsad, et lasta neil maksevõimetuks muutuda. Nii nagu maksumaksjad pidid hambaid kiristades olema nõus aitama kohusetundetuid panku, nõuavad rahvusvahelised võlakirjaturud omakorda nüüd mõne liikmesriigi rahanduses võib-olla veelgi valusamaid ümberkorraldusi. Valitsemissektori maksevõimetusest põhjustatud ebakindlus on hakanud õhnestama ka eurot ennast ning on tekitanud hirme, et sama probleem võib haarata mitmeid euroala liikmesriike.

2.8 Valitsemissektori võlakriis on usalduskriis üldse ELi ja konkreetsemalt euroala suhtes. Vaja on nii poliitilist kui ka finantslahendust. See on kahtluse alla seadnud eelpool kirjeldatud fiskaalkorra asjakohasuse ühisraha stabiilsuse tagamisel. Teatud määral võib õigustatult väita, et stabiilsuse ja majanduskasvu pakt on läbi kukkunud ja Euroopa peab nüüd looma uue eelarve- ja rahandusraamistikku, mis suudaks paremini toime tulla äärmiselt viletsate majandustulemustega või isegi liikmesriigi pankrotiga. Kui see on nii, siis milline peaks see raamistik olema?

3. Alternatiivsed eelarve- ja rahandusraamistikud

3.1 Viimastel kuudel on toimunud mitmeid arenguid nii poliitika teooria kui ka poliitika rakendamise tasandil. Üks huvitav ettepanek valitsemissektori võlakriisi ja valitsemissektori maksevõimetuse probleemi lahendamiseks on Euroopa Valuutafondi loomine⁽²⁾. Ettepaneku aluseks on väide, et Rahvusvahelisel Valuutafondil ei ole kogemust, et tegeleda valitsemissektori maksevõimetuse ohuga rahaliidu liikmesriigis ning et Euroopa Valuutafondi toimimise korral oleksid Euroopa Liidul palju tugevamad jõustamismehhanismid.

3.2 Euroopa Valuutafondi ideed tuleks vaadelda ühena analoogsetest poliitilistest reageeringutest finantskrahhi eesmärgiga vältida suurte finantsasutuste pankrotti. Nüüd, mil EL on väljumas panganduskriisist, on poliitiline arutelu keskendunud reformidele, mis võimaldaks finantsasutuste nõuetekohast maksevõimetust ja suuremate makseraskustes olevate pankade päästepaketite omafinantseerimist. Teisisõnu keskenduvad Euroopa poliitikud nüüd, pärast finantsüsteemide stabiliseerimist selle tagamisele, et tulevikus tuleks kriisi ajal peamine abi finantsasutustelt, mitte maksumaksjatelt. Pangandusreformi ettepanekud hõlmavad kõrgemaid kapitalimäärasid, rangemat järelevalvet, pankurite boonuste kärpimist ja kriisilahenduskaavade (*living wills*) koostamist. Majandus- ja rahaliidu osas tuleb ühisraha kaitse eesmärgil tugevdada süsteemi ka selleks, et tulla toime ühe või mitme liikmesriigi maksevõimetusest või pankrotist tuleneva ebastabiilsusega.

3.3 Euroopa Valuutafondi idee väljakäijad väitsid, et see oleks kooskõlas lepingus kehtestatud töhustatud koostöö mõttega ega ei pruugi seega vajada lepingu muutmist. Sobiva ülesehitusega Euroopa Valuutafond tegeleks majandus- ja rahaliidu struktuuriliste puudujääkidega, mis on tingitud stabiilsuspakti senisest ebaõnnestumisest ja *no-bail-out*-klausli ilmsest usaldusväärsuse puudumisest.

3.4 Kuidas rahastada sellist fondi? Et minimeerida Kreeka erakorralise abipaketi kaasrahastamisel tekkinud moraalse ohu probleemi, mille ees nüüd Saksamaa ja Prantsusmaa seisavad, rahastaksid Euroopa Valuutafondi ainult need riigid, kes rikuvad Maastrichti kriteeriumeid. Nende osamaksete määr määratakse kahe reegli järgi:

— aastas 1 % ülemäärastest võlast, mis määratletakse valitsemissektori võla tegeliku taseme (eelmise aasta lõpu seisuga) ja Maastrichti kontrollväärtuse – 60 % SKPst – vahena. Kreeka puhul, mille võla suhe SKPsse on 115 %, tähendaks see 0,55 %-list Euroopa Valuutafondi osamaksu;

(2) Ettepanek on täismahus esitatud artiklis „How to deal with sovereign debt default in Europe: Towards a Euro(pean) Monetary Fund”, D. Gros ja T. Mayer. Policy Brief No202, Centre for European Policy Studies, mai 2010. Mitmed käesolevas arvamuses esitatud argumentid on võetud sellest asjatundlikust artiklist.

— 1 % ülemäärastest eelarvepuudujäägist, st konkreetse aasta eelarvepuudujäägi osa, mis ületab Maastrichti kontrollväärtuse 3 % SKPst. Kreeka puhul, mille eelarvepuudujääk on 13 % SKPst, oleks Euroopa Valuutafondi osamaks 0,10 % SKPst.

2009. aastal oleks Kreeka osamakse kokku olnud 0,65 % SKPst – märkimisväärselt vähem, kui praegune tõsine olukord nõuab.

3.5 Euroopa Valuutafond saaks ka turgudelt laenu võtta, et tal oleks nõuete täitmiseks piisavalt ressursse lisaks kogutud osamaksetele. Euroopa Valuutafond võiks sekkuda finantsabi pakkumise kaudu – kas muutes likviidseks teatud osa oma varast või garanteerides liikmesriigi valitsemissektori võlakirjade emissiooni. Illustratsiooniks võib tagantjärele tarkusega öelda, et sellise rahastamismehhanismi kasutamisel oleks Euroopa Valuutafond majandus- ja rahaliidu algusest peale suutnud reservi koguda 120 miljardit eurot. Kui lisaks võtta turult piisavalt laenu, jätkuks sellest euroala ükskõik millise väiksema liikmesriigi päästepaketiks.

3.6 Jõustamise osas on Euroopa Liidul mitmeid võimalusi: alates struktuurifondidest ilmajätmisest kuni uute rahastamisgarantiide tühistamiseni või isegi riigi väljajätmiseni euroala rahaturust. Neid karistusi kasutatakse sammhaaval, sest üksikult põhjustavad nad liikmesriikidele, kes varem kokkulepitud reformiprogramme ei rakenda, märkimisväärset majanduslikku survet.

3.7 Euroopa Valuutafondi idee üks väidetavatest eelistest on see, et fond saaks hallata reformiprogrammi tingimusi mitteamal Euroala liikmesriigi nõuetekohast maksevõimetust. Võrreldes rahvusvahelistel võlakirjaturgudel toimuva võlgade restruktureerimisega, millega kaasneb ebakindlus, võiks Euroopa Valuutafond pakkuda maksevõimetu liikmesriigi valitsemissektori võlausaldajatele võimalust vahetada võlg Euroopa Valuutafondile esitatavate standarddiskontoga nõuete vastu. Sel juhul oleks maksevõimetusest tingitud häire piiratud ja samuti oleks finantsasutuste kahjum väiksem.

3.8 Euroopa Valuutafondi pooldajad leiavad, et see pakub olulisi eeliseid võrreldes Rahvusvahelise Valuutafondi sekkumisega. Kui Euroopa Valuutafond saaks juhtida nõuetekohast maksevõimetust, siis minimeeriks see tõsise edasikanduva mõju võlakirja- ja muudel finantsturgudel. Nii nagu õpiti panganduskriisist, peaks poliitika nüüd tegelema mitte ainult tulevase kriisi vältimisega, vaid ka selleks valmistumisega. Sama kehtib valitsemissektori võlakriisi suhtes. Kui praegune kriis on möödas, peab Euroopa valmistuma selleks, et see võib taas juhtuda.

3.9 Üks teine huvitav ideestik on seotud Euroopa majanduse elavdamise vajaduse ja võla vähendamise vajaduse vahelise pingega. Uuringud näitavad, et euroalal on Maastrichti kriteeriumite ja stabiilsuse ja majanduskasvu paktiga kehtestatud eelarvedistsipliinil olnud majanduskasvule negatiivne mõju võrreldes USA ja Ühendkuningriigiga⁽³⁾. Irooniline on see, et finantskriis sai alguse USA-s ning sealse poliitilise reageeringu tulemusel tagati ülisuur antitsüklikuline eelarve- ja rahandusabi pakett. Euroala makromajanduspoliitika on olnud inertne, sest poliitikas eelistatakse rahanduslikku stabiilsust majanduskasvule. See on mõistetav, kuna tahetakse tagada ühisraha ja Euroopa Keskpanga usaldusväärsus, ent praegu võib seda näha võimaliku takistusena majanduse elavdamisel. Tegelikult on alust väita, et stabiilsuse ja majanduskasvu pakti piirangute paindlikumaks muutmine võib stimuleerida majanduse elavnemist ja lõpetada võlakriisi.

3.10 Väidetakse, et kõik poliitilised või institutsionaalsed reageeringud valitsemisectori võlakriisile peaksid tegelema võla vähendamise küsimustega, seadmata sejuures ohtu Euroopa majanduse elavdamise kava. Üks võimalik viis seda saavutada võib olla võla vähendamise sidumine investeeringute laiendamisega, et leevendada deflatsiooni tekkimist võla vähendamisel. See ettepanek põhineb Delorsi 1993. aasta majanduskasvu, konkurentsivõimet ja tööhõivet käsitleval valgel raamatul ning selle keskmes on võla ülekandmise võimalus. Ettepaneku kohaselt kantakse teatud osa iga liikmesriigi valitsemisectori võlast üle Euroopa Liidu võlakirjadesse. Ülekanne kohustaks ikkagi liikmesriike kandma hoolt oma võlaosa eest – ehkki see on nüüd eurovõlakirjades. Seega ei oleks tegemist võla kustutamise ja seadmisega. Samuti ei suurendaks see võlaraskustes olevate liikmesriikide laenuvõtmist, vaid alandaks ülekantud osa võlateeninduse kulusid. Ettepaneku toetajad väidavad, et seda on võimalik saavutada praeguses lepingus kehtestatud suuniste raames. Koos võla ülekandmisega tehakse ka ettepanek laiendada Euroopa Investeeringupanga ja liikmesriikide finantsasutuste laenuvõtmist, et rahastada Euroopa majanduse elavdamise kava ja leevendada agressiivset võla vähendamise tulenevat töötasude ja kaubanduse mahu kahanemist⁽⁴⁾.

3.11 Ametlik reageering võlakriisile esitati pärast nõukogu erakorralist kohtumist 9. mail 2010. See hõlmab Euroopa finantsstabiilsusmehhanismi loomist Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 122 lõike 2 kohaselt (erandlikud juhtumid) ja euroala liikmesriikide valitsustevahelist kokkulepet. Euroopa finantsstabiilsusmehhanismi käsutuses on 60 miljardit eurot ja mehhanism toimib Rahvusvahelise Valuutafondi tingimustele sarnastel tingimustel. Lisaks on loodud eriotstarbeline rahasta-

misvahend, mis saab nimeks Euroopa finantsstabiilsuse tagamise vahend. Eriotstarbeline rahastamisvahend on kasutusel kolm aastat ning selle käsutuses on 690 miljardit eurot erakorralistes finantsraskustes olevate euroala liikmesriikide toetamiseks. Samuti on Euroopa Keskpank hakanud sekkuma võlakirjaturgudel, ostes finantsraskustega valitsemisectorite võlgasid.

3.12 Uutel mehhanismidel on mitmed olulised aspektid. Esiteks ei ole tegemist odavate rahastamisvõimalustega: kõik intressid ja laenu põhiosa maksab tagasi asjaomane liikmesriik komisjoni kaudu. Selles mõttes ei võta Euroopa finantsstabiilsusmehhanism enda peale liikmesriikide kohustusi ja on seega kooskõlas artikliga 125. Teiseks kujutavad Euroopa finantsstabiilsusmehhanism ja Euroopa finantsstabiilsuse tagamise vahend endast krediidiliine, mitte eelarveridasid ning jäävad seega omavahendeid käsitleva otsuse raamesse. Kolmandaks tegutseb Euroopa finantsstabiilsuse tagamise vahend kolme aasta jooksul, aga selle mõju ulatub mitme aasta võrra kaugemale, kui ta annab välja pikemate tähtaegadega võlakirju. Neljandaks nähakse ette, et Euroopa finantsstabiilsuse tagamise vahend annab välja võlakirju, mis on kuni 120 % ulatuses tagatud kõigi ELi liikmesriikide poolt. Kava kohaselt oleks neil võlakirjadel AAA-krediidireiting, muutes seega nende võlateeninduse kulud minimaalseks⁽⁵⁾. Kokkuvõttes on Euroopa finantsstabiilsusmehhanism käegakatsutav tõend sellest, et solidaarsus on jätkuvalt ELi majandus- ja rahaliidu keskseks tugisambaks.

3.13 Lähikuudel selgub, mil määral õnnestub Euroopa finantsstabiilsusmehhanismi ettepanekutega lahendada praegust võlakriisi. Lahenduse edu sõltub ka sellest, mil määral viib iga liikmesriik ellu ELi ja Rahvusvahelise Valuutafondi nõutud eelarvekohandused. EL on taas kinnitanud soovi karmistada eelarvedistsipliini ja leida püsiv kriisilahendusraamistik. Viimane püüdlus on tekitanud spekulatsioone, et Euroopa finantsstabiilsusmehhanism ja Euroopa finantsstabiilsuse tagamise vahend võidakse muuta alaliseks, mis võib aga osutada keeruliseks, sest see eeldaks kõigi liikmeriikide ühehäälet heakskiitu. Kuna puuduvad sisulised ettepanekud, mis tegeleksid valitsemisectori maksevõimetuse võimalusega, võib järeldada, et poliitikud ei lase sellel juhtuda. Kuigi see on täiesti mõistetav, ei kaota see kõnealuse probleemi võimalust.

4. Õppetunnid

4.1 Üha selgemalt on näha, et võlakriisi oleks saanud ära hoida, kui liikmesriikides ja ELis oleks olnud parem juhtimine. Neid puudujääke juhtimises ei tohi mingil juhul lasta taas korduda. Seepärast on majanduspoliitika kooskõlastamise töörühm esitanud mitmed meetmed, millega tugevdada eelarvejärelvalvet kooskõlas stabiilsuse ja majanduskasvu paktiga. Need meetmed puudutavad liikmesriikide eelarveprojektide

⁽³⁾ Vt „Europe: How deep is a Crisis? Policy Responses and Structural Factors Behind Diverging Performances”, J. P. Fitoussi ja F. Saraceno, Journal of Globalisation and Development. Volume 1, Issue 1, Berkeley Electronic Press. 2010.

⁽⁴⁾ Täieliku ülevaate saamiseks kõnealustest ettepanekutest vt „A European Monetary Fund, Recovery and Cohesion”, S. Holland. Insight, <http://www.insightweb.it/web/node/136> (vaadatud 10.6.2010).

⁽⁵⁾ 21. septembril teatasid peamised reitinguagentuurid, et nad määravad Euroopa finantsstabiilsuse tagamise vahendi väljastatud võlgadele AAA-krediidireitingu.

vastastikust kontrolli, sanktsioonide operatiivsemat kohaldamist 3 % ja 60 % kontrollväärtuste ületamisel, ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse alustamist, kui võla vähendamisel toimuvad viivitused, ning liikmesriikide statistikaametite suuremat sõltumatust oma riigi valitsusest.

4.2 Peamiste reitinguagentuuride roll ja käitumine on finants- ja võlakriisi jooksul olnud pehmelts öeldes kahtlane ⁽⁶⁾. Saksamaa liidukantsler Angela Merkel on teinud ettepaneku luua uus sõltumatu Euroopa reitinguagentuur, mis konkureeriks kolme suure olemasoleva agentuuriga ⁽⁷⁾. Samuti on soovitatud, et Eurostatile tuleks anda pädevus koostada reitinguid liikmesriikide rahanduse kohta. Kui Eurostatil oleks juba olnud selline pädevus, oleks ta võinud varem teha hoiatusi Kreeka võlakriisi kohta ⁽⁸⁾.

4.3 Komisjoni on kritiseeritud valvsuse ja proaktiivsuse puudumise pärast liikmesriikide rahanduse andmete kvaliteedi tagamisel. See aspekt on seotud järelevalve, kontrolli ja nõuete täitmise laiemate küsimustega, mis on peamised tegurid stabiilsuse ja majanduskasvu pakti mehhanismide ebaõnnestumises. Pikaajaline lahendus peab kõigile neile küsimustele õnnestunud vastuse leidma.

4.4 Kuigi Kreekas, Hispaanias ja Portugalis ei toimunud maksumaksja rahastatud pangapäästeoperatsioone, aitas mujal ELis ja USAs rakendatud päästemeetmete ulatus tekitada enneolematut survet valitsemissektori võlakirjaturgudele ja seega soodustas kriisi tekkimist. Kindlasti tuleb tõhusalt reformida ülemaailmset pangandust, et ära hoida sellise finantsalase, majandusliku ja sotsiaalse ebastabiilsuse kordumist.

Brüssel, 21. oktoober 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

⁽⁶⁾ Põhjalikumad arutelu reitinguagentuuride puudujääkide üle võib lugeda USA väärtpaberi- ja börsikomisjoni (SEC) dokumendist „Summary Report of Issues Identified in the Commission Staff's Examinations of Select Credit Rating Agencies” <http://www.sec.gov/news/studies/2008/craexamination070808.pdf> (vaadatud 10.6.2010).

⁽⁷⁾ Ajalehe Irish Times sõnul ütles Saksamaa liidukantsler, et loomulikult ei oleks uus agentuur poliitiliselt sõltuv, vaid toimiks jätkusuutliku majanduse vaimus, mis ei oleks nii orienteeritud lühiajalisele perspektiivile. Irish Times, 21.5.2010.

⁽⁸⁾ Meie külaskäigul Eurostati öeldi meile, et Eurostat oli varem korduvalt teinud hoiatusi Kreeka suure eelarvepuudujäägi ja võlakriisi kohta, aga keegi ei võtnud neid kuulda.